Број 80 У Новом Саду, у уторак (14. 27) априла 1909. Година XLIV.

«Застава» излази сваки дан двапут, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потура.

ЗАСТАВА

Ако откаже плаћа се 12 пот од сваке врсте ових ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потура.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Сазив епархијске скупштине темишварске.

Епархијска скупштина темишварска сазвана је. За мало, па ће бити нови избори.

Запамтите! Дан избора епархијских скупштинара, то ће бити и мора да буде дан разрачуна. Тога дана ће народ наш вдерати ону заставу, која се до сад виља на згради епархије темиштарске, скр'ати је и бацити у блато.

Доста је било покора! Ни један више да не уђе и не буде изабран од оних, који су тамо пашовали по вољи, а не по закону и правди. Ни онај да не уђе, који им је био макар близу. Нашом вољом не! Нит примајте пардона, нити га дајите!

Ми нисмо навикли да проповедамо овакав рат, али да наша управа епархије темишварске носила се према народу и закону као диндушманин. Кад буде оданде изгурана стара управа, треба трипута окадити оне просторије у којима је заседавала, јер су већ и те просторије кужне.

Народу је већ давно доста! Врањево Кикинда. Мокрин згадише се на алмажане и напустише их. То су били последњи бодеми алмажански. — Алмажани ће и овог пута по старом Тешко ће бити лукавства, које неће употребити. Српска пословица каже: Ко те једаред превари убио га Бог. Превари ли те и други пут, заслужио си, да тебе Бог убије.

А где не помаже лукавство, они ће застрашивати, претити, а биће готови и на све незаконитости и насиља. Одбијте их најодлучније. Нека је ма ко, ко вам прети, недостојник је. Ваше је право старије од свакога.

Ко је млак — и кад га узму у уста испљују га. Ко није вредан да брани своја права, не треба да их има. Ко има уз себе закон а изиграју га, није достојан ни оног блата на опанцима својим.

И зато закон преда се, руку на срце, памет у главу па здерите ону заставу са епархије темишварске, сломите је и баците је у блато. Скупите се сви око српске народне радикалне странке.

У то име сретан вам избор за епархијску скупштину темишварску.

Како се бирају заступници за епархијску скупштину?

Напомена.

Епархијска скупштина састоји се из чланова, који су то по звању и чину своме (виријални чланови) и из бираних чланова.

Чланове епархијских скупштина бирају: велике општине непосредно, бирају мале општине посредно, бирају свештеници за себе, учитељи за себе, бирају разни просветни заводи и тела

Ми ћемо овде да изнесемо: Како бирају епархијске заступнике наше мање црквене општине, (у које спадају све наше црквене општине осим 11. градова.)

Тих 11 великих општина које друкчије (непосредно) бирају ове су: Карловци, Земун, Нови Сад, Сомбор, Кикинда, Бечкерек, Вршац, Панчево, Карловац, Загреб и Река.

Ми ћемо овде да истакнемо само оно, што се тиче наших мањих општина, јер ће тамо може бити имати појединих скупштинара, којима није при руци привремена епархијска уредба.

Општине које непосредно бирају.

Све оне општине, које нису набројане у VI члану привременог уређења епархија, бирају епархијске заступнике посредно. Црквене скупштине тих општина бирају потребан број изборника, који се састоју у седишту окружног протопрезвитера и тамо изберу одређени број заступника.

а) Избор изборника.

Свака општина, која учествује у посредном избору епархијски заступника, дужна је да изабере на сваки 500 душа по једног изборника, а за натполовичан сувишак од 251 душе додаје се још један изборник. Ако нека општина броји 1251 душу, бира 3 изборника, а ако броји 1250 душа ил 1240 бира само 2 изборника.

Кад приспе наредба епархијског административног одбора за избор епархијских заступника, онда ће црквени одбор сазвати црквену скупштину ради избора изборника. Сазив црквене скупштине мора се по пароху објавити у цркви бар 8 дана унапред а и другим уобичајеним начином. Скупштина се мора сазвати тако, да изабрати изборници могу отићи на избор епархијског заступника; зато треба да се та скупштина одржи бар три дана пред избор заступника. Скупштина може обавити избор изборника, ако је осим половине одборника, присутна бар још једна трећина уједно сазватих скупштинара

Гласа се листићима. Сваки члан скупштине добива од председника чист листић артије, снабдевен општинским печатом. У тај листић уписује бар половину од оних, који се имају изабрати за изборника Ако скупштина бира 10 изборника, мора уписати бар 5 имена итд. Онај, који не зна писати, или их исказује на записник, или их даје уписати у добивени листић помоћу лица, која црквени одбор на то одреди. Не прима се лист, који је од куће донесен написан. Саборски одбор је под бројем 10268 2780 ex. 1903. одредио, да црквени одбор према броју скупштинара и количини бирача одреди што већи број оних лица, који ће писати гласанице — и то тако, да неписмени бирач може дати и са написаног листа преписати имена оних, које жели да бира за изборнике, али онај, који препише, дужан је бирачу јасно да прочита имена, која му је написао на званичну гласаницу.

Сваки скупштинар мора лично да преда гласаницу председнику, а председник и одбор по довршеном гласању прегледају и испитују гласанице. Релативна већина одлучује, ко ће бити изборник. — Ако скупштина бира 10 изборника, онда су изабрати она десеторица, који су добили највише гласова, а у случају једнаке поделе гласова, за последње место одлучиће коцка. Приговори против избора изборника шиљу се епархијској скупштини, која одлучује о њима приликом верификације изабраних заступника. — Приговори, који стигну после обављене верификације, не узимају се у обзир. Сваком се изборнику издаје веровница (по обрасцу на 66. страни новог издања краљевског рескрипта од 10. августа 1868., приредио Мита Клицин).

Иако има приговора против избора изборника, они зато ипак учествују у избору заступника, а епархијска ће скупштина одлучити, је ли тај избор био законит или не.

Само црквене скупштине могу бирати заступнике, а не и привремени црквени (управни) одбори, тако звана заступства. Која општина нема црквену скупштину, не може бирати изборнике. Ако пак дођу на избор заступника изборници, које су послали привремени црквени (управни) одбори, које негде називају заступством, председник их не сме припустити гласању. Њихово гласање при избору заступника довољан је разлог, да се уништи избор заступника.

Записник црквене скупштине о обављеном избору изборника, подноси се у овереном препису епархијском административном одбору заједно са гласаницама.

Изборници, који бирају епархијске заступнике, немају права на путни трошак и дневнице.

б) Избор епархијских заступника.

У одређени дан састају се изборници једног протопрезвитерата у седишту окружног протопрезвитера и у одређено време и на одређеном месту приступају избору епархијских заступника. На сваке 4000 душе бирају по 2 изборника, а за натполовични сувишак од 2001 душе још двојицу.

— Изборници се најпре конституишу као изборна скупштина. Председничко место заузеће најстарији а перовођско најмлађи писмени изборник. После тога предају изборници своје веровнице. Ако се не би могло испоставити, ко је најстарији изборник, а би се око тога изродила распра, онда ће се изборна скупштина световњака конституисати под председништвом окружног протопрезвитера, (наредба саб. одбора бр. 8010/2007 из 1908). Изборничка скупштина бира председника, потребан број перовођа и избони одбор од 4 лица. Затим се приступи избору заступника тајним гласањем. Листићи могу бити написани или наштампани, али треба да су једне боје и величине. Подовршеном гласању претседник и одбор прегледају гласанице и објављују успех избора. Одлучује релативна већина гласова, а у случају једнаке поделе гласова за последње место одлучује коцка.

Претседник је дужан да одржава мир и ред у изборном локалу. Сваки је изборник дужан лично да преда гласаницу. Пуномоћија не вреде. Кад се породи сумња о истоветности особа, извешће се начисто са сведоцима. Нико не може бирати заступнике на више места. Гласа се без прекидања. Гласање се довршује, кад се гласним прозивањем у локалу и изван њега, изборни одбор увери, да нема више изборника, што се мора забележити, у записнику. Претседник може да позове у помоћ политичку власт, али само у крајњој потреби и невољи, ако не може сам својом влашћу да успостави мир, но чим се ред успостави и пре него што отпочне гласање, има се удаљити политичка власт. Немирну публику може претседник да уклони из изборног локала. Избор не сме почети пре заказаног времена.

У записнику мора бити означено, колико изборника има дотични протопрезвитерат, колико их је присутно и колико их је гласало, на послетку какав је резултат избора. Уз изборни се записник прилажу веровнице и списак изборника, који су гласали.

О изборном се чину води записник, који се заједно са гласаницама шиље епархијском административном одбору. Изабратим се заступницима даје веровница (по обрасцу на 66. страни новог издања кр. рескрипта од 10. августа 1868, приредио Мита Клицин, — само се мора изменити, да је дотични изабрат за заступника н-ског протопрезвитерата).

Приговори против обављеног избора заступника, предају се епархијској скупштини, но приговори, који стигну после обављене верификације, не узимају се у обзир. У тима се приговорима могу изнети и тужбе против незаконитих избора изборника у појединим општинама дотичног протопрезвитерата.

За световњ-ког заступника

у епархијској скупштини може бити изабрат сваки онај Србин православне вере, који је навршио 24-ту годину живота а припадник је дотичне епархије.

Опште напомене.

Ако би се затезало са издавањем веровница или ако се не би никако ни издале веровнице изборницима, потпадају под казну председник и перовођа црквене општине. За свако безакоње и насиље одговарају председник, перовођа и црквени одбор, па због тога могу бити отпуштени и осуђени на сношење проузрокованих трошкова.

Све што треба да се зна о избору епархијских заступника, о сазиву и држању епархијске скупштине, о верификацији изабратих заступника, о делокругу и раду епархијске скупштине и епархијске управе може се наћи у књизи: Уредба о уређењу црквених, школских и фундационих дела грчко-источне српске митрополије, одобрена превишњим краљевским рескриптом од 10. августа 1868. и т. д. Приредио: Мита Клицин. (Може се добити у Карловцима у српској манастирској штампарији. Цена 3 круне 50 потура.) Ти прописи могу се наћи на стр. 52., 53., 54., 63., 66., 67., 72, 73., 74., 74., 78, 85, 86., 87., 88., 89., и 139—159.

Освојење Цариграда.

Борба на Таксиму.

Цариград, 11. априла

(Из писменог извештаја очевидца борбе.) Пријатељ официра македонске опсадне војске Р. А. рекао ми је јуче у поверењу у Сан-Стефану, да спремим своју породицу на сигурно место, јер ће младотурска војска ноћас између 10. 11 априла односно у 4 сата у зору јутром ући у Цариград и ако буде отпора, узети га на јуриш не водећи рачуна, колико ће изгубити. Како се нисмо хтели одвајати, сви смо провели ноћ заједно у стану преко пута од таксимске касарне де Перси, где је јутрос и била решавајућа битка, коју сам са прозора свог стана од почетка до краја посматрао.

Но пре но што ће се приступити уласку у Цариград, опсадна је војска морала заузети оружјем извесне позиције пред самим Цариградом. То је извршено синоћ и ноћас. После заузете позиције т. зв. Босна-Виран, заузете су оружјем после јаког отпора касарне Даут-паше више ејубског гробља на горњем врху Златног Рога, касарна Ипелик-хане, летњи дворац султанов на европским слатким водама Ђатхане, позиције око јерменског гробља пред самим уласком у Цариград на Шишли.

Борба код Таксима је главни догађај овога јутра, најкрвавији део освојења Цариграда од стране Младотурака.

Ноћ је била мирна, светло небо звездама. Ко није спавао, — а ноћас је мало ко у Цариграду спавао, могао је чути око 3 сах. из велике даљине, са севера с пута који води у т. зв. београдску шуму (Joret de Bel grade) потмуле пуцње, плотуна, које је опсадна војска избацивала на поменуте касарне око Цариграда, које су све, — што је карактеристично — давале отпора.

Још је био мрак, кад је један део македонске реформне жандармерије, — која је језгра опсадне војске и свугде прва, — посео без икаква отпора, грчки део вароши Татавлу, ниже нашег стана. То је било сасвим нечујно, без и једног метка.

Било је 5½ сах. у јутру (леп сунчан дан) кад се зачула огромна пуцњава, плотун за плотуном из брзометних пушака. То је пуцала опсадна војска на челу македонске реформне жандармерије која је у отворено плавим униформама, за тим пукови из битољског и косовског вилајета (војници са белим доколеницама и белим арнаутским капама) улазила у Цариград, у Перу са севера од куд се ноћас чули плотуни. Она улази на Шишли, на то фатално предграђе, у коме је потписан пре два месеца аустро турски протокол о продаји Босне! Војска продире лагано, јер јој цариградски султану веран гарнизон даје великог отпора. Развија се улична борба, која траје читав сат кроз улице Шишлиа, Нишанташа и Павкалди. Пошто је подофицирска коњичка школа прешла у редове опсадне војске, а султанове трупе разбијене, повукле се у велике касарне Таксим и Таш Кишла, — опсадници су се зауставили у улици Срб Агоп, која је преко пута од војничког вежбалишта (Champ de Mars) и велике касарне Таксим, дакле главног бојишта овог дана пре подне. Како је мој стан у истој улици, ја сам са шестоспратне велике куће, у којој станујем, лепо посматрао све што се ради и водио ове кратке белешке о борби.

6 сати 30 минута ујутру. Војска македонска постројена на нашој улици око војног вежбалишта. И ако су целу ноћ маширали чак од Кучук Чикмеџе и Хадемкеја преко Маслака и борбом стопу по стопу заузимали земљиште, касарне и улице, ипак војници, елита трећег војног корпуса, хитро устрчавају уз косе, копају ровове и развијају клавац полукруг око колосалне четвороугоне таксимске касарне, са чијих прозора пуцају султанови војници. Паклена пуцњава из брзометака застаје за часак. Настаје затишје; видим с прозора да се спремају за јуриш.

7 сати ујутру. Настаје јуриш опсадне војске преко широког и као длан равног Champ de Mars-а, да на њему заузму и уђуткају један једини топ, што су га војници султанови мало час извукли из касарне. Отпор је из касарне силан. Из ње и са главне улице, којом иде Перска трамвајска линија, сипају плотуни султанове војске. Код опсадника настаје паника и дивље бегство назад на старе позиције на косама, где се заустављају и побијају своју заставу. Опет затишје. Гледам бојиште, које је од мојих прозора удаљено само 300 метара. На њему се црне лешеви палих Македонаца и Косоваца, лепо избројах да их на земљи има 26. Леш оног безименог хероја који је једини доспео до тога, да ту издахне, опружио се испод топа, којем се несме да приближи ни једна ни друга страна од страшне ватре, која сатире. У томе Младотурској војсци долази појачање. Сем пешадије, долази са Шишма артиљеријски материјал, брдски брзометни топови растворени на мазгама, митраљезе, фишеци и цебана топовима.

У 7½ сати ујутру. Брдски брзометни топови, пола батерије, намештени су на углу моје улице, а митраљезе и пола батерије брдских топова, постројени су на косама Шан-де Марса. Опсадна војска пуца из великих калибра на касарну. Сваки метак погађа касарске прозоре, фасаду и куле на њој, које личе на муна рета. Избројах 20 пуцања из топова. Дуго затишје. Из касарне не одговарају све до 8½ сах., а и онда тек са 2—3 плотуна са прозора.

У 8½ ујутру. Долазе нова појачања пешадије Македонске. Затим обазриво склањају рањенике и погинуле с улице. Свет се измешао с војском. Бојажљиво излази из кућа, даје понуде војницима, кафу, дуван. Војници на улицама умирују жене скадију, која на прозорима кука сакрива се по тавану, и по подрумима. Посетише нас две породице, учтиво нас поздравише, замолише за дозволу, да изађу на горњу терасу (седми спрат) од куда је диван поглед на Босфор, на Двор Јилдиз, на Златни Рог и Стамбул Изађох с њима. Код Јилдиза још пуца пушка, али ретко. Официри нам рекоше, да се Јилдис предао, т. ј. да је обуставио отпор, али да дворска војска (6000—7000 са великим бројем топова и митраљеза) није положила оружја и да јој је остављено 6 сати рока да то учини, иначе ће опсадна војска напасти поново Двор. Тај рок истиче по подне, до 7½ сати. Паљба пред Јилдисом била је врло јака.

Из Стамбула се не чује ни један пуцањ. И сувише је миран тај увек немирни Стамбул. Да се не спрема за вечерас за какав, покољ, као што је био онај јерменски.

Са терасе гледамо Босфор и у њему укотвљену флоту, која је јутрос пуцала на Јилдис, а сад је мирна, јер са Јилдизом траје примирје.

Опет почиње ретка топовска и пушчана паљба у суседству пред Таксимом. У првој линији су опет плави „les bleux“, како Македонце назива народ, кличући им с прозора: живели! Зачује се и по који узвик: — Јашас' и Хуријет! (живела слобода!)

9 сати ујутру. Касарна Таксим опкољена је са свију страна младотурском војском. Топовска паљба је слабија. Сваких 5 минута избацује се 7—8 топовских метака.

Плотуни постају јачи. Опсадна војска извлачи велике топове на косе Канонада. Зидови касарне руше се, ни један прозор, ни један димњак није читав. Из касарне не одговарају. Рачуна се да унутри има још 600 султану верних војника.

10 и по сати ујутро. Јача пуцњава из пушака и топова. Чак и рањеници пуцају једно на друго. У томе се на левом крилу касарне појави бела застава.

Предаја! Дивљи узвик радости на све стране.

Прелазе једно другом поверљиво, мрка погледа. Пуцњава престаје. Купе мртве и погинуле и с једне и с друге стране. Настаје неко примирје, јер се Таксим није предао сав, већ само једно крило. У другом су капије затворене, иза њих пуни наперени топови, који изгледа да вечерас сврше обрачун за јутрошњи напад.

У подне кад ово писмо завршујем, влада мир. Улицама купе погинуле и рањене грађане, који су случајно погинули. Страна посланства добијају стражу свако 20 коњичких подофицира.

У 1 сат у подне почиње пуцњава код Таксима и Ташкишле и ко зна докле ће трајати и како ће се све ово свршити.

Иван Иванић.

Догађаји у Турској.

И новије вести потврђују да су Младотурци овладали Цариградом и да одржавају потпун ред и мир. Шта је са султаном Абдул Хамидом још се не зна. Судећи по најновијим вестима, борба још није потпуно завршена, но изгледа, да се бране још само они, који се боје највише казне. Уз њих као да је један део побуњених војника. Но та се борба неузима за нешто велико и озбиљно. Стража Јилдиса предала се сва и младотурска војска посела је Јилдис. Колики је број жртава, још се не зна тачно, по неким изворима, доста је велик, но далеко су више страдали побуњеници но Младотурци, за чије губитке веле да нису велики. Над Цариградом је проглашено преко стање. Против султана Абдул Хамида расте све јаче огорчење, а доста је јако и против хоџа, улема и софта. Младотурци су наумили да главне виновнике строго казне. — Из Македоније нема никаквих новијих вести о побуни Арнаута, изгледа да је Младотурцима пошло за руком да их потисну, или су се Арнаути предомислили, кад су чули да су Младотурци посели Цариград.

Конгрес српских и хрватских пчелара

држаће се ове године у Руми 17. (30.) августа. Ко жели држати предавање нека се пријави управи конгреса у Вуковару до 17. (30.) маја. Предавања ће бити награђена.

Уврштење орлеанске светитељке међу светитеље.

Прошле недеље је орлеанска светељка Јованка из Орлеана уврштена у Риму међу светитеље. Тога дана је у Риму било врло много света, колико се не памти да је било икад на каквој другој свечаности. Само из француске је дошло четрдесет хиљада људи и жена да буду сведоци овог чина. — Ов је јасна слика двадесетог века.

Одговорни уредник
Константин Бодаварović.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.